OILA, MAHALLA VA TA’LIM MUASSASASI HAMKORLIGINI RIVOJLANTIRISHNING TARIXIY-PEDAGOGIK ASOSLARI VA ZAMONAVIY TENDENSIYALARI

Murodboyeva Shamsiya Shuhrat qizi
Urganch davlat Pedagogika Instituti “Pedagogika tarixi va nazariyasi” mutaxasisligi magistranti
+998932533393
shamsiya.m2001@icloud.com
DOI:https://doi.org/10.5281/zenodo.23657864

Annotatsiya

Mazkur maqolada oila, mahalla va ta’lim muassasasi hamkorligining tarixiy shakllanishi, milliy tarbiya an’analaridagi o‘rni hamda zamonaviy pedagogik jarayondagi rivojlanish yo‘nalishlari tahlil qilinadi. Farzand tarbiyasida oilaviy muhit, mahallaning ijtimoiy imkoniyatlari va ta’lim muassasasining maqsadli pedagogik faoliyati o‘rtasidagi o‘zaro bog‘liqlik yoritiladi. Shuningdek, O‘zbekistonda ta’lim va tarbiya sohasidagi qonunchilik, ota-onalarning ta’lim jarayonidagi ishtiroki, raqamli muloqot vositalari, inklyuziv ta’lim hamda individual yondashuvning hamkorlikni rivojlantirishdagi ahamiyati ko‘rib chiqiladi. Tahlil asosida uch ijtimoiy institut o‘rtasidagi munosabatlarni tadbirlar bilan cheklab qo‘ymasdan, muntazam axborot almashinuvi, umumiy maqsadlar va bolaning individual ehtiyojlariga tayangan holda tashkil etish zarurligi asoslanadi. Maqolada hamkorlikning natijadorligini oshirishga qaratilgan amaliy takliflar ham ishlab chiqilgan.

Kalit so‘zlar

Oila, mahalla, ta’lim muassasasi, pedagogik hamkorlik, tarixiy-pedagogik meros, milliy qadriyatlar, oilaviy tarbiya, ota-onalar ishtiroki, raqamli pedagogika, inklyuziv ta’lim, ijtimoiy sheriklik, bola manfaatlari.

Аннотация

В статье анализируются историческое становление сотрудничества семьи, махалли и образовательного учреждения, их роль в традициях национального воспитания, а также основные направления развития данного взаимодействия в современном педагогическом процессе. Раскрывается взаимосвязь между семейной средой, социальными возможностями махалли и целенаправленной педагогической деятельностью образовательного учреждения в воспитании детей. Кроме того, рассматриваются законодательство Узбекистана в сфере образования и воспитания, участие родителей в образовательном процессе, средства цифровой коммуникации, инклюзивное образование и значение индивидуального подхода в развитии сотрудничества. На основе проведённого анализа обосновывается необходимость организации взаимодействия между тремя социальными институтами не только посредством отдельных мероприятий, но и на основе регулярного обмена информацией, общих целей и учёта индивидуальных потребностей ребёнка. В статье также разработаны практические рекомендации, направленные на повышение эффективности данного сотрудничества.

© Ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.

Ключевые слова

Семья, махалля, образовательное учреждение, педагогическое сотрудничество, историко-педагогическое наследие, национальные ценности, семейное воспитание, участие родителей, цифровая педагогика, инклюзивное образование, социальное партнёрство, интересы ребёнка.

Abstract

This article analyzes the historical development of cooperation among the family, the mahalla (local community), and educational institutions, their role in national upbringing traditions, and the main directions of their development in modern pedagogical practice. It highlights the interrelationship between the family environment, the social potential of the mahalla, and the purposeful pedagogical activities of educational institutions in raising children. The article also examines legislation governing education and upbringing in Uzbekistan, parental involvement in the educational process, digital communication tools, inclusive education, and the importance of an individualized approach in strengthening cooperation. Based on the analysis, the article substantiates the need to organize relationships among these three social institutions not merely through occasional events, but through regular information exchange, shared goals, and consideration of each child's individual needs. The article also develops practical recommendations aimed at improving the effectiveness of this cooperation.

Keywords

Family, mahalla, educational institution, pedagogical cooperation, historical and pedagogical heritage, national values, family upbringing, parental involvement, digital pedagogy, inclusive education, social partnership, children's interests.

Kirish

Jamiyat taraqqiyotining muhim ko‘rsatkichlaridan biri yosh avlodning bilim darajasi, ma’naviy qiyofasi, ijtimoiy mas’uliyati va mustaqil hayotga tayyorgarligi bilan belgilanadi. Ushbu sifatlar faqat ta’lim muassasasida beriladigan bilimlar orqali shakllanmaydi. Bolaning kundalik hayoti, oiladagi munosabatlar, mahalladagi ijtimoiy muhit, tengdoshlari bilan muloqoti va pedagogik ta’sirlar bir-biri bilan uzviy aloqada rivojlanadi. Shu sababli oila, mahalla va ta’lim muassasasi hamkorligi tarbiya jarayonining yordamchi vositasi emas, balki uning muhim tashkiliy-pedagogik shartlaridan biri hisoblanadi. Oila bolaning dastlabki ijtimoiy tajribasi shakllanadigan muhitdir. Unda farzand muomala madaniyati, mas’uliyat, mehr-oqibat, mehnatsevarlik va boshqalarga munosabat kabi xususiyatlarni kundalik hayot orqali o‘zlashtiradi. Ta’lim muassasasi esa bu tajribani ilmiy bilimlar, pedagogik talablar va maqsadli tarbiyaviy faoliyat bilan boyitadi. Mahalla bolani kengroq ijtimoiy muhitga olib kirib, jamoa bilan munosabat, o‘zaro yordam, fuqarolik mas’uliyati va milliy qadriyatlarni amalda anglash imkonini yaratadi. Biroq ushbu institutlarning bir vaqtda mavjudligi hamkorlik samarali yo‘lga qo‘yilganini anglatmaydi. Ayrim vaziyatlarda ota-onalar bilan aloqa faqat yig‘ilish yoki muammo yuzaga kelganidan keyin amalga oshiriladi. Mahalla ishtiroki esa ba’zan ommaviy tadbirlar bilan cheklanib qolishi mumkin. Natijada bola tarbiyasiga doir talablar, kutilmalar va qo‘llab-quvvatlash choralari o‘rtasida uzilish yuzaga keladi. Mazkur muammoning dolzarbligi shundaki, zamonaviy sharoitda bolalarning axborot muhiti, muloqot shakllari va ijtimoiy ehtiyojlari o‘zgarib bormoqda.

1 Tadqiqot metodlari: tarixiy-pedagogik tahlil, ilmiy adabiyotlarni o‘rganish, me’yoriy-huquqiy hujjatlarni tahlil qilish, qiyosiy yondashuv va pedagogik umumlashtirish. 1. Oila, mahalla va ta’lim muassasasi hamkorligining tarixiy-pedagogik asoslari Oila, jamoa va ta’lim o‘rtasidagi munosabatlar zamonaviy pedagogika paydo bo‘lishidan ancha oldin ham mavjud bo‘lgan. Tarixiy sharoitlarda

© Ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.

bolalarga hayotiy ko‘nikmalarni o‘rgatish, kasb-hunarga yo‘naltirish, odob-axloq qoidalarini singdirish va jamiyatda munosib o‘rin egallashga tayyorlash turli ijtimoiy muhitlar orqali amalga oshirilgan. Ushbu tajriba avlodlar o‘rtasidagi uzviylikni ta’minlashda muhim vazifani bajargan. O‘zbek xalqining tarbiyaviy merosida kattalarga hurmat, kichiklarga izzat, jamoa manfaatini hisobga olish, qo‘ni-qo‘shnichilik munosabatlari va o‘zaro ko‘mak kabi qadriyatlar alohida o‘rin tutadi. Bu qadriyatlar faqat og‘zaki nasihatlar orqali emas, balki kundalik hayotdagi xatti-harakatlar, urf-odatlar va jamoaviy faoliyat orqali ham avloddan avlodga o‘tgan. Mahalla tarixan yashash hududidagi kishilarni birlashtiruvchi ijtimoiy tuzilma bo‘lib, uning tarbiyaviy imkoniyatlari jamoatchilik nazorati, o‘zaro yordam, marosimlar, mehnat va hayotiy tajriba almashinuvi bilan bog‘liq bo‘lgan. Bunda mahalla oilaning o‘rnini egallamagan, balki oilada shakllangan xulq-atvor va qadriyatlarning kengroq ijtimoiy muhitda namoyon bo‘lishiga sharoit yaratgan. Ta’lim tarixida ham oilaviy va jamoaviy tarbiya bilan maktab faoliyatining o‘zaro aloqasi muhim masala bo‘lib kelgan. Dastlabki ta’lim shakllaridan tortib, zamonaviy maktab tizimigacha bo‘lgan jarayonda bilim berish bilan birga axloqiy tarbiya, ijtimoiy mas’uliyat va hayotiy tajribani uzatish vazifalari ham bajarilgan. Sharq mutafakkirlari merosida inson kamoloti, tarbiya va ijtimoiy muhit masalalariga katta e’tibor qaratilgan. Abu Nasr Forobiy “Fozil odamlar shahri” asarida insonning kamol topishi va jamiyat hayotidagi munosabatlar masalasini yoritadi. Uning qarashlaridan kelib chiqib, shaxs tarbiyasini jamiyatdan ajratilgan holda o‘rganish cheklangan natija berishi mumkin, degan pedagogik xulosaga kelish mumkin. Abu Ali ibn Sinoning tarbiyaga oid qarashlarida bolaning yoshi, qobiliyati, sog‘lig‘i va individual xususiyatlarini hisobga olish masalalari muhim ahamiyatga ega. Bu yondashuv bugungi kunda ham bola bilan ishlashda uning shaxsiy ehtiyojlarini e’tiborga olish zarurligini ko‘rsatadi. Abdulla Avloniy “Turkiy guliston yoxud axloq” asarida tarbiyaning inson va jamiyat hayotidagi ahamiyatini alohida ta’kidlagan. Uning qarashlari tarbiyani tasodifiy jarayon emas, balki maqsadli va mas’uliyatli faoliyat sifatida tushunishga asos bo‘ladi. Shu jihatdan Avloniy merosi oila va maktab hamkorligining ma’naviy-pedagogik mazmunini anglashda muhim manbadir. Tarixiy tajriba asosida uchta muhim xulosani ajratish mumkin. Birinchidan, tarbiya kundalik hayot bilan bog‘liq bo‘lgandagina mustahkamlanadi. Ikkinchidan, bola atrofidagi kattalarning shaxsiy namunasi tarbiyaviy ta’sirning muhim omilidir. Uchinchidan, oilada shakllangan qadriyatlar jamoa va ta’lim muassasasi faoliyati bilan uyg‘unlashganda bolaning ijtimoiy tajribasi kengayadi. Shu bilan birga, tarixiy tajribani zamonaviy sharoitga to‘liq va o‘zgartirishsiz ko‘chirish maqsadga muvofiq emas. Bugungi pedagogik yondashuvlar milliy qadriyatlarni bolaning huquqlari, shaxsiy qadr-qimmati, mustaqil fikrlashi va individual xususiyatlariga hurmat bilan uyg‘unlashtirishni talab etadi.

2. Oila, mahalla va ta’lim muassasasi hamkorligining me’yoriy-huquqiy asoslari

O‘zbekistonda ta’lim va tarbiya jarayonining huquqiy asoslari tegishli qonunlar va boshqa normativ-huquqiy hujjatlarda belgilangan. Jumladan, 2020-yil 23-sentabrdagi O‘RQ-637-son “Ta’lim to‘g‘risida”gi Qonun ta’lim sohasidagi munosabatlarni tartibga soladi. Qonunning ota-onalar va boshqa qonuniy vakillarning huquq hamda majburiyatlariga oid qoidalari ta’lim muassasasi bilan oilaning hamkorligini huquqiy jihatdan mustahkamlaydi. Mazkur qonunchilik doirasida ota-onalarning farzand ta’limi va tarbiyasiga mas’uliyati, ta’lim tashkilotlari bilan hamkorlik qilish, o‘quv dasturlari va ta’lim natijalari bilan tanishish, bolaning qonuniy manfaatlarini himoya qilish kabi masalalar nazarda tutilgan. Shu bilan birga, mahalliy davlat hokimiyati organlari hamda fuqarolarning o‘zini o‘zi boshqarish organlarining ta’lim tashkilotlari bilan hamkorligi ham ta’limni rivojlantirishning tashkiliy omillaridan biridir. Qonunchilikni pedagogik nuqtayi nazardan tahlil qilganda, ota-onalar ishtirokini faqat majburiyatlar doirasida ko‘rish yetarli emasligi ayon bo‘ladi. Ota-ona ta’lim jarayonining kuzatuvchisi bo‘lish bilan cheklanmay, farzandining qiziqishlari, qiyinchiliklari va rivojlanish ehtiyojlari haqida pedagogga muhim ma’lumot bera oladigan hamkor hisoblanadi. O‘qituvchi esa bolaning o‘quv faoliyati

© Ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.

va jamoa bilan munosabatlari haqida oilaga asosli tavsiyalar taqdim etishi mumkin. Mahallaning ishtiroki ham aniq vazifalarga yo‘naltirilishi kerak. Masalan, oilaning ijtimoiy sharoiti tufayli yuzaga kelgan ta’limiy qiyinchiliklarni tegishli tashkilotlar bilan birgalikda hal etish, bolalarning bo‘sh vaqtini mazmunli tashkil qilish, ijtimoiy himoyaga muhtoj oilalarni qo‘llab-quvvatlash va mahalliy tarbiyaviy loyihalarni amalga oshirish shular jumlasidandir. Bu jarayonda har bir tomonning vakolati va mas’uliyati aniq belgilanishi lozim. Ta’lim muassasasi pedagogik qarorlarni kasbiy bilim va ta’lim talablari asosida qabul qiladi; ota-ona farzandining tarbiyasi va rivojlanishida ishtirok etadi; mahalla esa qonuniy vakolatlari doirasida jamoatchilik ko‘magini tashkil etadi. Ushbu chegaralarning aniq bo‘lishi mas’uliyatning bir-biriga yuklanib qolishining oldini oladi. Demak, huquqiy asoslar hamkorlik uchun zarur sharoit yaratadi, ammo ularning amaliy natijasi tomonlarning o‘zaro ishonchi, muntazam muloqoti va vazifalarni aniq taqsimlashiga bog‘liq.

3. Hamkorlikni rivojlantirishning zamonaviy tendensiyalari .Bugungi kunda oila, mahalla va ta’lim muassasasi hamkorligi an’anaviy shakllar bilan bir qatorda yangi pedagogik va tashkiliy yondashuvlar orqali ham rivojlanmoqda. Bunda asosiy e’tibor tadbirlar soniga emas, balki bolaning ta’lim olishi, ijtimoiy moslashuvi va shaxsiy rivojlanishiga ko‘rsatilayotgan real ta’sirga qaratilishi lozim. Birinchi tendensiya — ota-onalar bilan hamkorlikning muntazam va ikki tomonlama muloqotga aylanishi. An’anaviy ota-onalar yig‘ilishlarida ko‘pincha o‘qituvchi ma’lumot beradi, ota-onalar esa tinglovchi sifatida qatnashadi. Zamonaviy yondashuv esa ota-onalarning fikri, kuzatuvlari va takliflarini ham ta’lim jarayoniga kiritishni nazarda tutadi. Bunda qisqa individual suhbatlar, bolaning yutuqlarini birgalikda tahlil qilish, ota-onalar uchun amaliy mashg‘ulotlar va muntazam maslahatlar samarali shakllar bo‘lishi mumkin. Ikkinchi tendensiya — raqamli aloqa vositalaridan foydalanish. Elektron kundaliklar, ta’lim platformalari, messenjerlar va masofaviy maslahatlar ota-ona bilan pedagog o‘rtasidagi axborot almashinuvini yengillashtiradi. Biroq raqamli aloqa yuzma-yuz suhbatning o‘rnini to‘liq bosmasligi kerak. Bundan tashqari, bolalarning shaxsiy ma’lumotlari, baholari va oilaviy vaziyatiga oid axborotni himoya qilish, muloqot odobiga rioya etish muhimdir. 3 Uchinchi tendensiya — individual yondashuv va erta pedagogik ko‘mak. Har bir bolaning o‘rganish sur’ati, qiziqishi, oilaviy sharoiti va muloqot xususiyatlari turlicha. Shu sababli ta’limdagi qiyinchiliklarni faqat intizomsizlik yoki ota-onaning e’tiborsizligi bilan izohlash to‘g‘ri emas. Pedagog, ota-ona va zarur hollarda tegishli mutaxassislar bolaning ehtiyojlarini birgalikda aniqlab, unga mos ko‘mak choralarini belgilashi lozim. To‘rtinchi tendensiya — inklyuziv ta’lim sharoitida hamkorlikning kuchayishi. Alohida ta’lim ehtiyojlari bo‘lgan bolalarning rivojlanishi uchun oila, ta’lim muassasasi va tegishli mutaxassislar o‘rtasidagi izchil hamkorlik ayniqsa muhim. UNICEFning O‘zbekistondagi ta’limga oid materiallari inklyuzivlik, ta’lim islohotlari va bolalarni qo‘llab-quvvatlash masalalarini yoritadi. Beshinchi tendensiya — mahallaning ta’limiy resurs sifatidagi imkoniyatlarini kengaytirish. Mahalla faqat tarbiyaviy tadbirlar o‘tkaziladigan joy emas, balki bolalarning kasbiy tasavvurlarini kengaytirish, kitobxonlikni rivojlantirish, avlodlararo tajriba almashish va ijtimoiy loyihalarni tashkil etish uchun ham muhim muhitdir. Oltinchi tendensiya — tarbiyaviy ishlarni natijaga yo‘naltirish. Hamkorlikning samaradorligini faqat o‘tkazilgan yig‘ilishlar, tadbirlar yoki qatnashchilar soni bilan o‘lchash cheklangan yondashuvdir. Bolaning darsga qatnashishi, o‘qishga qiziqishi, mustaqil ishlash ko‘nikmasi, jamoa bilan munosabati va o‘z muammosini ifodalash qobiliyatidagi o‘zgarishlar ham e’tiborga olinishi lozim. Bunda natijalarni baholash jazolash yoki oilalarni bir-biriga solishtirish vositasiga aylanmasligi kerak. Ushbu tendensiyalar bir-biridan ajralgan holda emas, o‘zaro bog‘liq tarzda rivojlangandagina hamkorlikning sifat jihatidan o‘zgarishiga olib keladi.

4. Hamkorlikni tashkil etishdagi muammolar va ularning pedagogik yechimlari Oila, mahalla va ta’lim muassasasi hamkorligini rivojlantirishda bir qator tashkiliy va pedagogik muammolar uchrashi

© Ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.

mumkin. Ulardan biri — ota-onalarning ta’lim jarayonidagi ishtiroki bir xil darajada emasligidir. Ish jadvali, oilaviy majburiyatlar, masofa yoki raqamli vositalardan foydalanish imkoniyatlaridagi farqlar ayrim ota-onalarning maktab tadbirlarida kamroq qatnashishiga sabab bo‘lishi mumkin. Bunday holatni avtomatik ravishda befarqlik belgisi sifatida baholash noto‘g‘ri. Ikkinchi muammo — hamkorlikning muammolar yuzaga kelganidan keyingina faollashishidir. Agar ota-ona bilan asosan bolaning past bahosi, intizomiy holati yoki kamchiligi haqida gaplashilsa, muloqot asta-sekin salbiy mazmun kasb etishi mumkin. Buning oldini olish uchun pedagog bolaning ijobiy o‘zgarishlari, qiziqishlari va yutuqlari haqida ham muntazam axborot berishi zarur. Uchinchi muammo — vazifalarning noaniqligi. O‘qituvchi oiladan barcha tarbiyaviy muammolarni hal etishni kutishi, ota-ona esa tarbiyaning asosiy mas’uliyatini ta’lim muassasasiga yuklashi mumkin. Mahalla bilan hamkorlikda ham vazifalar umumiy iboralar bilan cheklanib qolsa, amaliy natija pasayadi. Shuning uchun har bir loyiha yoki tashabbus uchun maqsad, mas’ul tomon, muddat va kutilayotgan natija oldindan belgilanishi maqsadga muvofiq. To‘rtinchi muammo — bolaning shaxsiy manfaatlari va maxfiyligini yetarli hisobga olmaslik. Oilaviy qiyinchiliklar, o‘quvdagi kamchiliklar yoki xulq-atvorga oid masalalarni ommaviy muhokama qilish bola sha’niga salbiy ta’sir ko‘rsatishi mumkin. Muammolarni hal qilishda hurmat, maxfiylik, xolislik va bolaning yoshiga mos muloqot tamoyillariga amal qilish lozim. Ushbu muammolarni bartaraf etish uchun quyidagi amaliy choralarni taklif qilish mumkin: 4 1. Har bir sinf yoki guruh uchun oila, mahalla va ta’lim muassasasi hamkorligining yillik rejasini ishlab chiqish. 2. Ota-onalar bilan muloqotning turli shakllarini — yuzma-yuz uchrashuv, telefon orqali maslahat va raqamli aloqa imkoniyatlarini birgalikda qo‘llash. 3. Ota-onalar uchun bolalar psixologiyasi, yosh xususiyatlari, nizolarni tinch hal qilish va raqamli xavfsizlik bo‘yicha amaliy mashg‘ulotlar tashkil etish. 4. Mahalla imkoniyatlaridan foydalanib, kitobxonlik, kasbga yo‘naltirish, ekologik tarbiya va ijtimoiy ko‘mak loyihalarini amalga oshirish. 5. Alohida ta’lim ehtiyojlari yoki qo‘shimcha pedagogik ko‘makka muhtoj bolalar uchun tegishli mutaxassislar ishtirokida individual qo‘llab-quvvatlash choralarini belgilash. 6. Hamkorlik natijalarini davriy ravishda ko‘rib chiqib, bolalarning rivojlanishi va ota-onalarning fikrlari asosida rejaga o‘zgartirishlar kiritish.

5. Hamkorlikni rivojlantirishning mualliflik modeli .Yuqoridagi tarixiy-pedagogik va zamonaviy yondashuvlar asosida oila, mahalla va ta’lim muassasasi hamkorligini tashkil etish uchun besh bosqichli amaliy modelni taklif etish mumkin. Mazkur model maqola doirasida ishlab chiqilgan konseptual taklif bo‘lib, uning samaradorligi alohida empirik tadqiqot orqali tekshirilishi lozim. Birinchi bosqich — ehtiyojlarni aniqlash. O‘qituvchi ota-onalar bilan suhbat, kuzatish va o‘quv natijalarini tahlil qilish orqali bolaning qiziqishlari, qiyinchiliklari hamda qo‘llab-quvvatlashga ehtiyojini aniqlaydi. Zarur ma’lumotlar maxfiylik tamoyiliga rioya qilingan holda yig‘iladi. Ikkinchi bosqich — umumiy maqsadni belgilash. Oila, pedagog va zarur hollarda mahalla vakillari bolaning rivojlanishiga oid aniq, erishish mumkin bo‘lgan maqsadlarni kelishib oladi. Masalan, kitob o‘qishga qiziqishni oshirish, uy vazifalarini mustaqil bajarish yoki tengdoshlari bilan muloqot ko‘nikmalarini rivojlantirish. Uchinchi bosqich — vazifalarni taqsimlash. Har bir tomon o‘z imkoniyati va vakolatiga mos vazifani bajaradi. Ota-ona uy sharoitida ko‘mak beradi, pedagog o‘quv jarayonini tashkil etadi, mahalla esa zarur bo‘lganda ijtimoiy va tashkiliy resurslarni jalb qilishga yordam beradi. To‘rtinchi bosqich — muntazam muloqot va kuzatish. Belgilangan muddat davomida tomonlar bolaning rivojlanishi haqida ma’lumot almashadi. Faqat muammolar emas, ijobiy o‘zgarishlar ham qayd etiladi. Zaruratga qarab, dastlabki reja qayta ko‘rib chiqiladi. Beshinchi bosqich — natijalarni baholash va takomillashtirish. Dastlab belgilangan maqsadlar bilan amaldagi o‘zgarishlar taqqoslanadi. Natija yetarli bo‘lmasa, aybdor izlash o‘rniga qo‘llanilgan usullar, mavjud sharoitlar va ko‘mak shakllari qayta tahlil qilinadi.

© Ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.

Xulosa

Oila, mahalla va ta’lim muassasasi hamkorligi tarixiy ildizlarga ega bo‘lib, uning mazmuni jamiyatning ijtimoiy, madaniy va pedagogik taraqqiyoti bilan birga o‘zgarib kelgan. Milliy tarbiya an’analarida oila bolaning dastlabki tarbiya muhiti, mahalla ijtimoiy tajriba va jamoaviy munosabatlar maydoni, ta’lim muassasasi esa maqsadli bilim va tarbiya beruvchi institut sifatida namoyon bo‘ladi. Ushbu institutlarning vazifalari bir-birini takrorlashga emas, o‘zaro to‘ldirishga yo‘naltirilishi zarur. 5 Tarixiy-pedagogik merosdan kelib chiqadigan asosiy xulosa shuki, tarbiya shaxsiy namuna, kundalik munosabat va ijtimoiy tajriba orqali mustahkamlanadi. Zamonaviy pedagogik yondashuv esa ushbu tajribani bolaning huquqlari, individual ehtiyojlari, mustaqil fikrlashi va xavfsiz rivojlanish sharoitlari bilan uyg‘unlashtirishni talab etadi. Tahlil natijasida hamkorlikni rivojlantirishning bir necha ustuvor yo‘nalishlari ajratildi: ota-onalar bilan ikki tomonlama muloqotni kuchaytirish, raqamli vositalardan mas’uliyat bilan foydalanish, inklyuziv ta’limda oilaviy va jamoaviy ko‘makni birlashtirish, mahallaning ta’limiy imkoniyatlarini kengaytirish hamda hamkorlik natijalarini bolaning real rivojlanishi asosida baholash. Maqolada taklif etilgan besh bosqichli model hamkorlikni ehtiyojlarni aniqlash, umumiy maqsad belgilash, vazifalarni taqsimlash, muntazam kuzatish va natijalarni baholash asosida tashkil etishni nazarda tutadi. Uning amaliy ahamiyati shundaki, u hamkorlikni rasmiy yig‘ilishlar bilan cheklamasdan, aniq pedagogik maqsadlar va bolaning ehtiyojlari bilan bog‘lashga yordam berishi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O‘zbekiston Respublikasi. Ta’lim to‘g‘risida: 2020-yil 23-sentabrdagi O‘RQ-637-son Qonun. Qonunchilik ma’lumotlari milliy bazasi. https://lex.uz/uz/acts/-5013007
2. O‘zbekiston Respublikasi. O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. Yangi tahrir, 2023-yil 30-aprel. Qonunchilik ma’lumotlari milliy bazasi: https://lex.uz/
3. UNICEF Uzbekistan. Education. O‘zbekistonda ta’lim, inklyuzivlik va ta’lim islohotlariga oid materiallar. https://www.unicef.org/uzbekistan/en/education
4. UNICEF. Country Programme Document: Uzbekistan, 2026–2030. 2025. https://www.unicef.org/executiveboard/media/32566/file/2025-PL21-Uzbekistan-CPD-EN-ODS.PDF
5. UNICEF Uzbekistan. Partnership Compact for Education Reform 2023–2026. https://www.unicef.org/uzbekistan/en/media/5671/file/Partnership%20Compact%20for%20Education%20reform.pdf
6. Avloniy, A. Turkiy guliston yoxud axloq. 1913.
7. Forobiy, Abu Nasr. Fozil odamlar shahri.
8. Ibn Sino, Abu Ali. Donishnoma.
9. Turopova, N., Ochildiyev, Q. Oila, mahalla va ta’lim muassasalarining ta’lim jarayonidagi hamkorliklari. Yosh olimlar, 2024, 2-jild, 9-son, 88–90-betlar. https://www.in-academy.uz/index.php/YO/article/view/28963
10. Musurmonqulov, O. U. Oila–mahalla–ta’lim muassasasi hamkorligining pedagogik asoslari: barkamol avlod tarbiyasida milliy qadriyatlar integratsiyasi. 2026. https://zenodo.org/records/20003054

© Ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.